

An aerial photograph of a coastal landscape. In the center-right, a tall, red lighthouse with a white top section stands on a grassy dune. To its left is a small cluster of buildings with red roofs. Further left is a calm, light-blue pond. The landscape is a mix of green grass, brown dunes, and patches of water. In the background, a flat expanse of land meets a clear blue sky. A large, wavy, light-yellow graphic element is on the left side of the image.

Jaarplan 2026

OMGEVINGSBERAAD
Waddengebied

OMGEVINGSBERAAD
Waddengebied

Inhoud

Welkom en leeswijzer	4
Hoofdstuk 1. Missie en rol Omgevingsberaad Waddengebied	6
1.1 Inleiding	7
1.2 Missie van het Omgevingsberaad Waddengebied	7
1.3 De Agenda voor het Waddengebied 2050 als kompas	8
1.4 Rollen	9
1.5 Functies	9
1.6 Waddengovernance nader verklaard	10
Hoofdstuk 2. Werkwijze Omgevingsberaad	11
2.1 Instelling en benoeming	12
2.2 De voorzitter	12
2.3 Leden en vertegenwoordiging	12
2.4 Vergaderingen en bijeenkomsten	13
2.5 Besluitvorming binnen het Omgevingsberaad	13
2.6 Communicatie, zichtbaarheid en openbaarheid	13
2.7 Ontwikkeling en evaluatie	14
2.8 Het bureau	14
Hoofdstuk 3. Samenstelling Omgevingsberaad en vergaderdata 2026	16
3.1 Samenstelling Omgevingsberaad	17
3.2 Vergaderingen Omgevingsberaad in 2026	17
3.3 Jaaragenda bijeenkomsten Omgevingsberaad	17
Hoofdstuk 4. Inzet en ambitie in 2026	19
4.1 Prioritaire onderwerpen	20
4.2 Toogdag 2026	21
4.3 Internationale samenwerking	22
4.4 Jongerenberaad Waddengebied	22
Hoofdstuk 5. Begroting Omgevingsberaad 2026	23
5.1 Werkwijze begroting en jaarplan	24
5.2 Kostenstructuur Omgevingsberaad	24
5.3 Kosten en indexatie	24
5.4 Kosten en overheidsbijdragen	25
5.5 Reserve benutten	25
5.6 Verdeelsleutel en bijdragen	26
5.7 Toelichting op diverse onderdelen	26
5.8 Totale begroting 2026	28
Bijlagen	30
Bijlage 1: Samenstelling Omgevingsberaad Waddengebied 2026	30
Bijlage 2: Vergaderschema Omgevingsberaad Waddengebied 2026	31
Bijlage 3: Voorraadagenda Omgevingsberaad Waddengebied 2026	32
Bijlage 4: Voorraadagenda Bestuurlijk Overleg Waddengebied 2026	34
Bijlage 5: Tijdslijnen	34

Welkom en leeswijzer

Voor u ligt het zevende jaarplan van het Omgevingsberaad Waddengebied. Dit is tot stand gekomen in samenwerking met het MT Wadden Rijk Regio, de deelnemers van het Omgevingsberaad Waddengebied en het Voorbereidend Overleg. Op 4 december 2025 hebben de leden in gezamenlijkheid de prioritering en de inzet voor 2026 bepaald.

Leeswijzer

In dit jaarplan treft u in Hoofdstuk 1 een beschrijving aan van de missie en rollen van het Omgevingsberaad Waddengebied in de Waddengovernance. In hoofdstuk 2 wordt de werkwijze van het Omgevingsberaad beschreven. Hoofdstuk 3 beschrijft de samenstelling en de Jaaragenda met de bijeenkomsten van het Omgevingsberaad of die waaraan het Omgevingsberaad deelneemt. In hoofdstuk 4 komt onze inzet en focus in 2026 aan de orde. Het jaarplan eindigt met hoofdstuk 5 waar we de inzet van mensen en middelen vertalen in de begroting 2026.

Hoofdstuk 1.

Missie en rol Omgevingsberaad Waddengebied

1.1 Inleiding

“We werken samen ten dienste van dit gebied wat ons dierbaar is”. Het Waddengebied is een belangrijk onderdeel van Nederland. Het UNESCO Werelderfgoed Waddengebied beslaat circa 10.000–12.000 km² langs drie landen en is het grootste ecosysteem van dit type wereldwijd. We koesteren het Nederlandse deel van dit gebied, met unieke ecologische, landschappelijke en geologische kenmerken. In het gebied liggen eilanden, steden en dorpen waar het goed wonen, werken en recreëren is. Meer dan 3,6 miljoen mensen bezoeken jaarlijks de Waddeneilanden en maken de oversteek.

Het Waddengebied kent veel verschillende uitdagingen, belangen en stakeholders. Om binnen al die (inter)nationale en regionale opgaven de kwaliteiten van de Waddenzee en het Waddengebied veilig te stellen en te versterken, vonden Rijk en regio in 2019 het noodzakelijk om de handen ineen te slaan: een gezamenlijke inspanning om samen een vitaal, leefbaar, veerkrachtig en veilig Waddengebied te creëren. Het Rijk, de drie Waddenprovincies, de vier Waterschappen en alle betrokken eiland- en kustgemeenten zijn het eens geworden over een nieuwe inrichting van het bestuur. In 2020 is de ‘vernieuwde’ Waddengovernance formeel ingesteld.

Samen met stakeholders hebben de overheden de Agenda voor het Waddengebied 2050 (hierna: de Agenda) opgesteld. De Agenda biedt visie en koers: hoe gaan we om met de verschillende opgaven die er spelen? Het hoofddoel is een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap. En daarnaast een Waddengebied dat ook in de toekomst veilig, vitaal, leefbaar en veerkrachtig blijft.

1.2 Missie van het Omgevingsberaad Waddengebied

Sinds de start begin 2020 heeft het Omgevingsberaad zich verder ontwikkeld. Als uitkomst van een gezamenlijk proces (onder begeleiding van bureau Blauwe Zone) heeft het Omgevingsberaad op 28 februari 2025 de volgende aangescherpte missie en visie voor de komende jaren vastgesteld:

(Wie) Wij zijn het Omgevingsberaad Waddengebied. Het Omgevingsberaad is ingesteld door het Rijk als formeel adviesorgaan binnen de Waddengovernance. (Wat) Wij dragen bij aan gezamenlijke en vroegtijdige participatie van overheden, wetenschap en sectoren die belang

hebben bij het Waddengebied en invloed hebben op de manier waarop we met dat unieke en kwetsbare UNESCO werelderfgoed omgaan, waarin mensen leven, werken en recreëren. (Waarom, onze filosofie) Dit doen we omdat we geloven dat gezamenlijke en vroegtijdige participatie leidt tot succesvol beleid dat gericht is op duurzame bescherming en ontwikkeling van de natuur van Waddenzee en een veilig, vitaal en veerkrachtig Waddengebied voor de bewoners, bezoekers en ondernemers. (Merkessentie) Daarom staan wij voor ‘waddengoe’. (Belofte) Daarmee beloven we doordachte en gedragen oplossingen ten dienste van het Waddengebied zoals voor het Beleidskader Natuur Waddenzee, vraagstukken rondom Klimaat en Energie, Defensie, Gaswinning, Energietransitie, Visserij. Wij zetten ons in voor een krachtige samenwerking van alle partijen in het (trilaterale) Waddengebied. (Bewijs) Dat maken we waar door de sleutelfiguren bij elkaar te brengen, en informatie toegankelijke en transparant te maken waarmee we open dialogen faciliteren en samenhangende besluitvorming stimuleren. We bewaken de voortgang van de Agenda voor het Waddengebied 2050 en het Uitvoeringsprogramma 2026. De sectoren adviseren, gevraagd en ongevraagd, de overheden (het Rijk en de regio).

De filosofie onder de inrichting van het Omgevingsberaad luidt dat succesvol beleid alleen tot stand komt in gezamenlijke en vroegtijdige participatie van de drie geledingen: overheid, kennis en maatschappelijke organisaties. De zeven leden komen voort uit de maatschappelijke organisaties met uiteenlopende belangen en gebruikers, te weten Natuur- en milieuorganisaties, de Waddenzeehavens, de Landbouw- en Visserijsector, de Recreatie- en toerismesector. Het zevende lid is de directeur van de Waddenacademie namens de wetenschap.

Met het Omgevingsberaad wordt in 2026 zo al voor het zevende jaar een platform gecreëerd waar deze partijen met verschillende achtergronden, belangen en perspectieven gestructureerd dialogen en discussies over het Waddengebied initiëren en voeren, alsook informatie uitwisselen. Dit creëert nabijheid, een netwerk met korte lijnen tussen “Den Haag en de regio” en ‘de systeemwereld en de leefwereld’. Met de Waddenacademie als kennisregisseur worden op basis van feiten, evidence based beleid en besluitvorming voorbereid.

1.3 Agenda voor het Waddengebied 2050 als kompas

Het Omgevingsberaad kiest bij de invulling van de verschillende taken en rollen de hoofddoelstellingen voor de Waddenzee en het Waddengebied zoals is vastgelegd in de Agenda altijd als uitgangspunt. Het Omgevingsberaad draagt met haar adviezen bij aan de hoofddoelstelling voor de Waddenzee. Het gaat hier om een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het open landschap. Deze hoofddoelstelling stond ook in de structuurvisie Waddenzee en blijft onverminderd van kracht:

“Leidend principe om dit te bereiken is dat bij ingrepen of handelingen in de Waddenzee uitgegaan wordt van een duurzame bescherming en/of een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling en het behoud van de dynamiek & geomorfologie van het gebied, kwaliteit van bodem, lucht en water daarmee samenhangende flora & fauna, alsmede de landschappelijke kwaliteiten, met name rust, weidsheid, open horizon en natuurlijkheid inclusief duisternis. Tevens worden de in de bodem aanwezige archeologische waarden en in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden beschermd.

Het bereiken van de hoofddoelstelling voor de Waddenzee heeft effecten op het omliggende Waddengebied, en ook andersom kunnen er effecten zijn van ontwikkelingen in het Waddengebied die van invloed zijn op het bereiken van de doelstelling voor de Waddenzee. Daarmee zijn ook de doelen voor het omliggende Waddengebied relevant, voor zover dat verband houdt met het bereiken van de hoofddoelstelling van de Waddenzee.”

Daarom bewaakt het Omgevingsberaad ook de doelen voor het omliggende Waddengebied, vanuit het oogpunt van de mensen die er leven, wonen en werken, voor nu en de toekomstige generaties.

“Hoofddoel voor het Waddengebied is dat het in 2050 veilig, vitaal en veerkrachtig is. Veilig doordat we tijdig antiperen op de gevolgen van klimaatverandering en zeespiegelstijging. Vitaal doordat wonen, werken, onderwijs en zorg mogelijk blijven, op de eilanden en langs de kust, en doordat economische sectoren excelleren in de context van het Werelderfgoed Waddenzee. Veerkrachtig doordat robuuste natuur en het landschap van wereldklasse de effecten van klimaatverandering, duurzaam gebruik en nieuwe ontwikkelingen kunnen opvangen.

De doelstellingen voor het Waddengebied zijn:

- *De natuur is en blijft van wereldklasse en ontwikkelt zich verder, in samenhang met de natuur over de grens*
- *De unieke waarden van het landschap en het cultureel erfgoed blijven behouden en ontwikkelen zich verder.*
- *In het Waddengebied is het goed, veilig en klimaatbestendig wonen, werken en recreëren.*
- *De economische sectoren excelleren, in de context van het Werelderfgoed Waddenzee”*

In 2025 - een jaar voor het einde van de looptijd van dit Uitvoeringsprogramma 2026 - is de geplande Evaluatie gestart: hiermee vindt op basis van de jaarlijkse diagnoses, voortgangsrapportages en de monitoring van de doelen een eerste uitgebreide evaluatie plaats van het doelbereik van de Agenda en het Uitvoeringsprogramma 2021-2026. Deze evaluatie biedt input voor het opstellen van een nieuw Uitvoeringsprogramma voor de periode na 2026. Ook het Advies De Graeff geeft adviezen over inhoudelijke focus, uitvoeringskracht en financiering. Beide rapporten benutten de analyse en aanbevelingen van het ABDTOPConsult rapport (verschenen april 2024).

1.4 Rollen

Het Omgevingsberaad heeft vier rollen in het oprichtingsdocument:

1. **Adviesorgaan** namens maatschappelijke organisaties en gebruikers: Het doel is gevraagd en ongevraagd advies geven over beleid, de voortgang en de implementatie ervan aan Rijk en andere overheden.
2. **Ontmoetingsplaats:** Vertegenwoordigers van overheden met mandaat waarbij we denken aan directeuren en voorzitters/ directeuren van maatschappelijke organisaties en wetenschap. Doel is elkaar op de hoogte te houden en te betrekken van hetgeen aan de orde was, is of komt.
3. **Platform** voor gestructureerde discussies: Het doel is goed voorbereid aan de orde te stellen van beleidskwesties en/of actuele ontwikkelingen. Gezamenlijk kan ook naar oplossingen worden gezocht.

4. **Voorportaal** van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (hierna: BOW). Rijk en regionale overheden gebruiken het Omgevingsberaad voor het bespreken en toetsen van beleidsvoorstellen. Het beraad maakt daarmee onderdeel uit van de beleidsomgeving en kan in die hoedanigheid tevens thema's agenderen in het BOW. Te bespreken beleidsvoorstellen zijn behandeld in het Omgevingsberaad en van een advies voorzien.

1.5 Functies

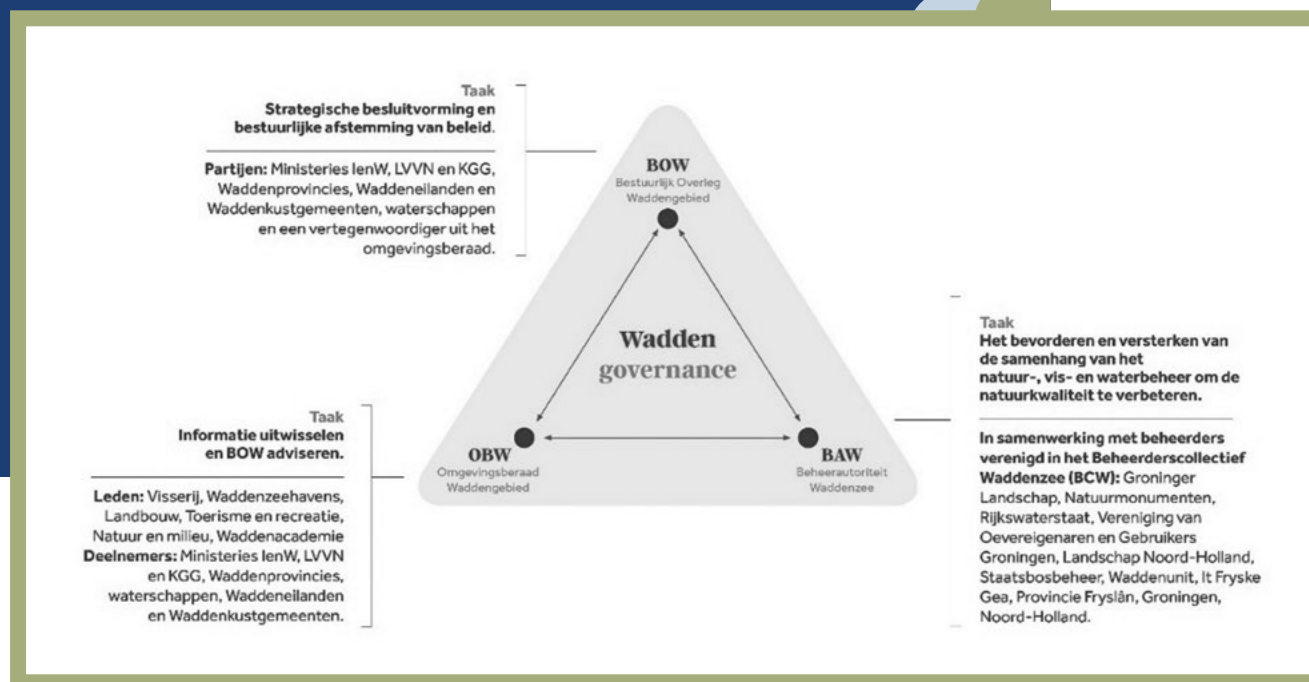
Met deze rollen vervullen we diverse functies, die gecombineerd zorgen voor gezamenlijke en vroegtijdige interactie en participatie waarmee succesvol beleid en besluitvorming wordt bevorderd:

1. Advisering over Waddenbeleid, zowel ten dienste van elk overleg van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied als de afzonderlijke betrokken regionale overheden en het Rijk (en haar afzonderlijke departementen)
2. Agenderen van (actuele) thema's in het Waddengebied
3. Samenbrengen en betrekken van alle betrokken partijen in het Waddengebied
4. Volgen en bespreken van ontwikkelingen en actuele situaties in het Waddengebied
5. Aandragen van oplossingen voor Waddenvraagstukken
6. Beïnvloeden van beleidsvorming en beleidsmakers

De hoofdfunctie van het Omgevingsberaad is te adviseren over beleidsvraagstukken die voor het Waddengebied van belang zijn. De andere functies die genoemd worden, moeten daar in samenhang mee gezien worden. Het geheel is nodig om tot een goed en voldragen advies te komen.

De adviezen worden twee keer per jaar uitgebracht voor de vergaderingen van het BOW. Tussendoor worden ook adviezen uitgebracht op afzonderlijke trajecten, op belangrijke momenten in deze processen, gericht aan het betrokken departement of overheid.

Figuur 1: Waddengovernance met 3 pijlers

Het advies van het Omgevingsberaad is bij de instelling van de Waddengovernance als zwaarwegend aangemerkt, hetgeen betekent dat adviezen van essentieel belang zijn bij bepaling van beleid door de betrokken overheden. Veel van deze invloed wordt reeds vroegtijdig en interactief opgepakt in het vormgeven van de beleidsprocessen en de besluitvorming.

1.6 Waddengovernance nader verklaard

Het Waddengebied wordt net als de rest van Nederland bestuurd door verschillende overheden: gemeenten, provincies, waterschappen en het rijk. Ook de Waddenzee is ingedeeld bij provincies en gemeenten. Vier waterschappen zijn verantwoordelijk voor de veiligheid op de eilanden en op het vaste land van het Waddengebied.

Begin 2020 is er een nieuwe Waddengovernance van start gegaan met 3 pijlers. Het doel hiervan is een helder en gestructureerd besluitvormingsproces vorm te geven. Hiermee zijn twee nieuwe overleggen geïntroduceerd: het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en het Omgevingsberaad. Daarnaast is de Beheerautoriteit Waddenzee ingericht.

De eerste pijler is het Bestuurlijk Overleg Waddengebied waarin het Rijk, de drie Waddenprovincies, alle kust- en eilandgemeenten en vier waterschappen bestuurlijk

vertegenwoordigd. Het overleg is gericht op gezamenlijke, strategische besluitvorming over het beleid voor het Waddengebied. Dit gebeurt onder voorzitterschap van demissionair Minister van IenW, dhr. Tieman, als coördinerend bewindspersoon voor de Wadden binnen het Rijk.

Tweemaal per jaar vinden deze vergaderingen plaats. De voorzitter van het Omgevingsberaad neemt als adviseur deel en brengt de adviezen van het Omgevingsberaad naar voren. Hij vervult eveneens de rol van vicevoorzitter van het BOW.

Het Omgevingsberaad is de tweede pijler van deze Waddengovernance.

De derde pijler is de Beheerautoriteit Waddenzee. In het Regeerakkoord van 2017 stond “dat er één beheerautoriteit komt voor de Waddenzee die een integraal beheerplan uitvoert, waardoor betere bescherming van natuurgebieden gecombineerd wordt met beter visbeheer”. Dit heeft geleid tot de instelling van de Beheerautoriteit Waddenzee. Met het inrichten van de Beheerautoriteit Waddenzee is er een heldere scheiding aangebracht tussen opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap van het beheer. De opdrachtnemers zijn de terrein beherende organisaties, waaronder Rijkswaterstaat en natuurorganisaties.

Hoofdstuk 2. Werkwijze Omgevingsberaad

2.1 Instelling en benoeming

Het Omgevingsberaad Waddengebied is bij aanvang, eind 2019, op verzoek van mevrouw C. van Nieuwenhuizen-Wijbenga, de minister van Infrastructuur en Waterstaat en mevrouw C. Schouten, de minister van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid ingericht door drs. A.A.M Brok. Hij is de onafhankelijke voorzitter van het Omgevingsberaad. De voorzitter van het Omgevingsberaad wordt benoemd door de minister van Infrastructuur en Waterstaat. Het Omgevingsberaad bestaat uit leden van maatschappelijke organisaties in het Waddengebied, de Waddenacademie als kennisregisseur en een vertegenwoordiging van alle overheden.

Bij de instelling is dit vastgelegd *“De leden worden op voordracht van hun organisaties door de voorzitter benoemd voor vier jaar. Herbenoemingen zijn mogelijk. Vertegenwoordigers van de overheden worden in overleg met de voorzitter door hun organisaties afgevaardigd waarbij uitgegaan wordt van bestuurlijke vertegenwoordiging of afvaardiging op directieniveau. De leden en vertegenwoordigers kunnen zich laten vervangen door vaste vervangers.”*

Het lidmaatschap of de vertegenwoordiging van leden en deelnemers van het Omgevingsberaad kan, naast het aflopen van de zittingsduur, ook beëindigen door het verlies van de hoedanigheid op grond waarvan men is benoemd en/of op eigen verzoek. Er worden geen vergaderkosten of andere vergoedingen uitgekeerd.

De bemensing vanaf 1 januari 2026 van het Omgevingsberaad vindt u in **bijlage 1**.

2.2 De voorzitter

De voorzitter staat voor het gezamenlijke opgesteld advies en gemeenschappelijke opvattingen en komt op voor het belang van het Omgevingsberaad. Hij vervult de “linking pin” functie naar het BOW en voor zover aan de orde naar andere overleggen waar hij het Omgevingsberaad vertegenwoordigt.

De voorzitter inspireert, stimuleert en activeert discussies over beleidsontwikkelingen. Hij is het boegbeeld van het Omgevingsberaad en heeft de positie om naar eigen inzicht een intern overleg van leden en vertegenwoordigers van het Omgevingsberaad bijeen te roepen. Hij kan vanuit zijn rol leden en vertegenwoordigers aanspreken op gemaakte afspraken en hun verantwoordelijkheden t.a.v. het Waddengebied.

2.3 Leden en vertegenwoordiging

Zoals beschreven in paragraaf 2.1 bestaat Het Omgevingsberaad uit leden van maatschappelijke organisaties in het Waddengebied en een vertegenwoordiging van overheden. In het Omgevingsberaad nemen vertegenwoordigers deel namens de visserij, landbouw, natuur, waddenzeehavens, wetenschap en recreatie en toerisme. Ten behoeve van het opstellen van adviezen en/of verbreding van draagvlak voor belangen die naar het oordeel van

de leden van het Omgevingsberaad onvoldoende vertegenwoordigd zijn, kunnen de leden van het Omgevingsberaad besluiten tijdelijk derden als lid toe te voegen. Van deze mogelijkheid is de afgelopen jaren geen gebruik van gemaakt.

De vertegenwoordigers van de overheden benutten het Omgevingsberaad voor het inbrengen, bespreken en/of toetsen van beleidsvoorstellen. Bij het opstellen van het advies hebben zij vooral een rol in de correcte en actuele informatievoorziening en bij het meedenken over mogelijke oplossingen. Zij geven achtergrondinformatie over beleid en ontwikkelingen daarin. Zij dragen actief bij aan de platform- en netwerkfunctie, in eigen persoon of via medewerkers.

De leden bepalen wat de inhoud van het advies wordt. In de voorbereiding van adviezen, benutten leden en overheden de platform- en netwerkfunctie vroegtijdig en interactief om zodoende thema’s te agenderen, oplossingen aan te dragen alsmede (wetenschappelijke) kennis, belangen en perspectieven uit te wisselen en te delen. Het Omgevingsberaad en de voorzitter worden hierin ondersteund door het bureau van het Omgevingsberaad. Zie paragraaf 2.8 voor een samenstelling en verdere taken van het bureau.

2.4 Vergaderingen en bijeenkomsten

Het Omgevingsberaad vergadert zo vaak als door de voorzitter nodig wordt geacht of indien tenminste drie leden/vertegenwoordigers van het Omgevingsberaad hierom verzoeken. Het uitgangspunt vanaf de start is dat het Omgevingsberaad vijf keer per jaar bij elkaar komt: twee keer voorafgaand aan het BOW en minimaal twee keer strategisch. In 2026 wordt dit drie keer, aangezien er op 26 maart een extra BOW is ingepland. Afwisselend is er elk jaar een moment voor evaluatie en reflectie dan wel een meerdaags werkbezoek.

Het bureau bereidt in afstemming met de voorzitter de vergaderingen voor. Het bureau heeft ter voorbereiding van elke vergadering minimaal drie weken voor de vergadering een voorbereidend overleg (VOO) met (inhoudelijke/ambtelijke) vertegenwoordigers van alle leden en overheden van het Omgevingsberaad. Het bureau spant zich ervoor in dat de agenda en stukken (spoedeisende gevallen uitgezonderd) minimaal 2 weekenden voorafgaand aan de vergadering aan de deelnemers worden toegezonden. In de praktijk is dit vaak korter gezien de afhankelijkheid van aanlevering van stukken door derden. De vergaderingen zijn besloten.

Wel kan de voorzitter mensen uitnodigen om bij de vergadering aanwezig te zijn.

Drie themabijeenkomsten zorgen voor een inhoudelijke verdieping voor de deelnemers van het Omgevingsberaad en het VOO. De onderwerpen worden aangedragen door alle leden en overheden. Incidenteel worden ook online kennissessies van circa 1,5 uur ingepland. Jaarlijks wordt middels het jaarplan een Kennisagenda hiervoor opgesteld aan de hand van de prioritaire onderwerpen. Sinds 2025 komen (alleen) de leden ook een aantal keer samen voor onderlinge afstemming over een specifiek onderwerp, voor verdieping en gezamenlijke prioritering.

2.5 Besluitvorming binnen het Omgevingsberaad

De adviesrol is voorbehouden aan de leden in het Omgevingsberaad. Bij het formuleren van het advies in het Omgevingsberaad worden de standpunten van de overheden betrokken. Het vaststellen van het advies of de te maken keuzes gebeurt in consensus door de leden. Mocht dit niet mogelijk zijn omdat de standpunten te ver uit elkaar liggen, dan zullen in het advies alle elementen en overwegingen aan de orde komen. Er wordt waar nodig en mogelijk, voldoende tijd genomen voor het opstellen van het advies zodat gebruik gemaakt kan worden van wetenschappelijke inzichten en de leden van het Omgevingsberaad hun achterban kunnen raadplegen. De leden van het Omgevingsberaad spannen zich in om hun achterban mee te nemen in de adviezen en voorstellen voor mogelijke oplossingen.

2.6 Communicatie, zichtbaarheid en openbaarheid

De voorzitter is het eerste aanspreekpunt in de externe communicatie en vertegenwoordigt het Omgevingsberaad in overleggen, tijdens bijeenkomsten en bij andere gelegenheden. Desgewenst laat hij zich hierbij vergezellen door enkele leden. De voorzitter brengt alleen zaken naar buiten, via bijvoorbeeld perscontacten, persberichten en twitterberichten, wanneer dit binnen het Omgevingsberaad is afgestemd. Voor de onderlinge communicatie geldt: Alle leden en vertegenwoordigers zorgen proactief voor goede informatievoorziening naar de anderen: *“Wij handelen verrassingsvrij”*.

Begin 2026 starten we met een verbeterde, eigen website: omgevingsberaadwaddengebied.nl. Dit verbetert de zichtbaarheid, vindbaarheid van het Omgevingsberaad en vergroot daarmee de legitimiteit. De website is transparant, de informatie laat zich logisch lezen, is aantrekkelijk, actueel en vindbaar voor het geïnteresseerde publiek. Voor relaties en achterban biedt de website een goed beeld

van het Omgevingsberaad en de Waddengovernance. Op de website wordt de bezoeker via links doorgeleid naar andere organisaties en platforms die relevante informatie over het Waddengebied bieden. Voor ontmoetingen met derden (Waddendiner, Waddendebat, Toogdag, ontvangst Kamerleden) kan de website door het bureau en de leden actief benut worden voor informatieverstrekking over en door het Omgevingsberaad. De website wordt gecombineerd met een LinkedIn account. Er wordt geen gebruik gemaakt van andere social media. Er is sinds begin 2025 een opgefriste huisstijl die wij toepassen op onze uitingen zoals het jaarplan, brieven, oplegnotities en presentaties.

Het bureau plaatst de OBW-adviezen (en de reacties daarop) op de website van het Omgevingsberaad. Verder wordt op de site gecommuniceerd over jaarplannen, werkbezoeken, de Toogdag, OBW-(thema)bijeenkomsten en activiteiten die het Omgevingsberaad als geheel onderneemt.

2.7 Ontwikkeling en evaluatie

Het Omgevingsberaad begint in 2026 aan het zevende jaar en is geëvolueerd in de rollen en taken, het onderlinge vertrouwen en de (kennis)netwerkfunctie. Jaarlijks vinden in het jaarplan actualisaties plaats in de samenstelling, de werkwijze en prioritering van de onderwerpen. In 2021 – kort na de start - heeft een externe evaluatie plaatsgevonden. Deze aanbevelingen zijn doorgevoerd vanaf het Jaarplan 2022. Elk jaar heeft het Omgevingsberaad een zelf-evaluerend gesprek: de deelnemers bespreken hoe het gaat, wat de (beoogde) impact van het Omgevingsberaad is en hoe de samenwerking ‘over de eigen grenzen’ vorm krijgt. In november 2024 heeft dit geleid tot een aantal aanpassingen in de werkwijze: meer inhoudelijke prioritering, meer ruimte voor afstemming tussen alleen de leden onderling en een verzoek aan de overheden om de onderlinge afstemming helderder te organiseren.

In april 2024 verscheen het ABDTOPConsult-advies: “Besluiten, binden en bundelen”. Januari 2026 verschijnen het Advies De Graeff en het rapport naar aanleiding van de Evaluatie. De voorzitter en het bureau hebben aan de totstandkoming van beide rapporten bijgedragen. De rapporten adviseren (in onderlinge samenhang) over het behalen van de doelen uit de Agenda en de uitvoeringskracht van de Governance. Dit zal ook de organisatie, rol en betekenis van het Omgevingsberaad betreffen. De leden hebben met De Graeff in 2025 drie keer gesproken over de rol en betekenis van het

Omgevingsberaad. De OBW-vergaderingen in de eerste helft van 2026 zullen deels in het teken staan van deze rapporten en de uitwerking voor de toekomst.

2.8 Het bureau

Het bureau ondersteunt de OBW-deelnemers en de voorzitter in de werkzaamheden, die komen kijken bij alle rollen en functies. Het bureau bestaat uit 4 medewerkers (2,39 fte): een directeur-secretaris (Tamara Bok, 32 uur), een strategisch adviseur (Hannelore Strik, 24 uur), een adjunct-secretaris (Hugo Eekhof, 16 uur) en een secretariaat (vacature 16 uur).

De werkzaamheden van het bureau bestaan onder andere uit:

- Voorbereiden VOO en OBW-vergaderingen, waaronder tijdige agendering en verzorgen van de stukken en oplegnotities annotatie van de voorzitter
- Voorbereiding van de advisering door het Omgevingsberaad
- Ondersteuning van de voorzitter bij zijn deelname aan het BOW.
- Organiseren van de (meerdaagse) bijeenkomsten, themabijeenkomsten en symposia
- Communicatie en versterken van de relatie met de leden en achterbannen (waaronder website en berichten op ons LinkedIn-account) over werkbezoeken en aanwezigheid bij onder andere symposia van de deelnemers
- Bijdragen aan en opnieuw ontwikkelen van de trilaterale samenwerking en internationale c.q. Europese agenda
- Organiseren van de jaarlijkse netwerkbijeenkomsten, waaronder De Toogdag voor het Waddengebied (samen met het Waddenfonds)
- Werkbezoeken (circa 5 per jaar) door het bureau aan leden en vertegenwoordigers voor kennisopbouw en relatie-onderhoud
- Ondersteunen van het Jongerenberaad in programmering en advisering.

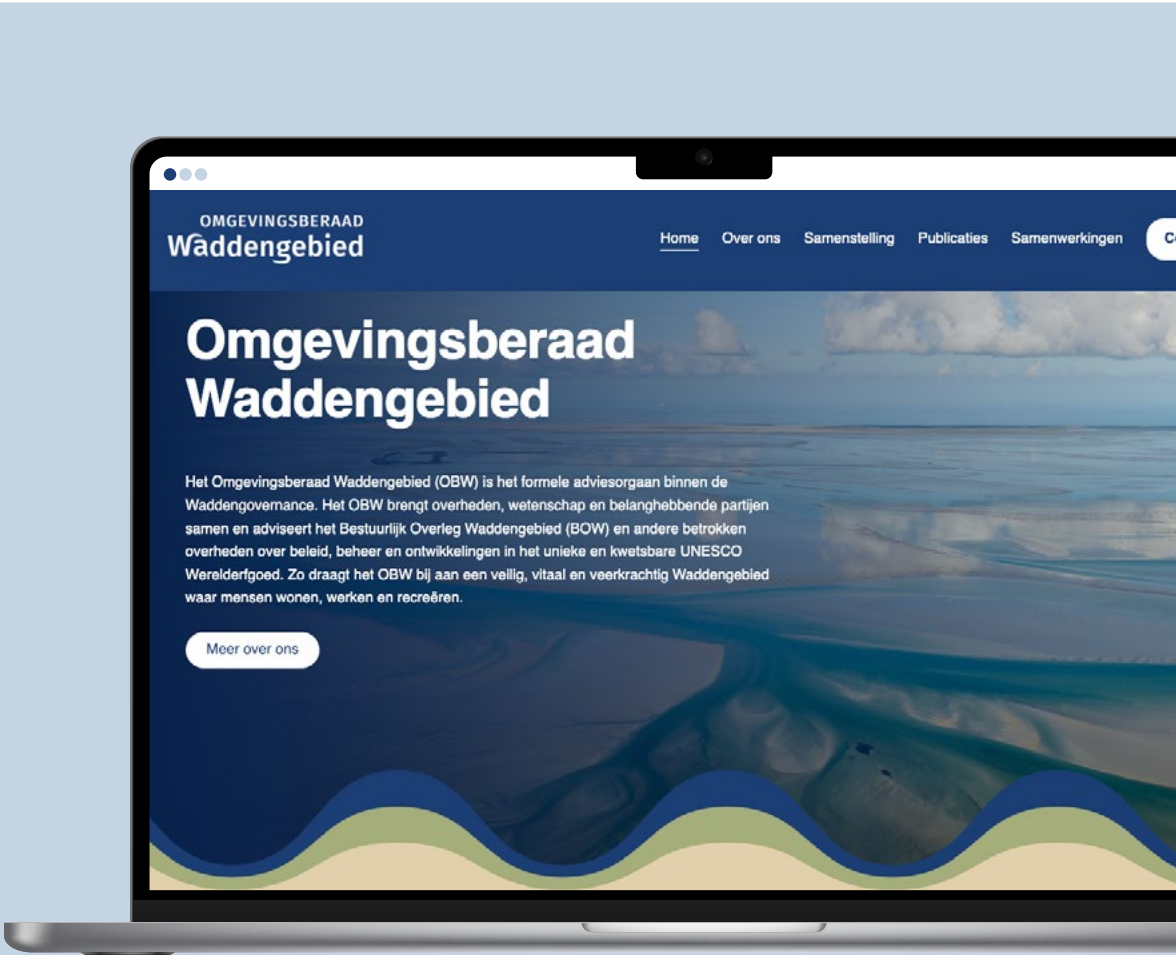
De directeur-secretaris is conform het Uitvoeringsprogramma, adviserend lid van het MT Wadden. Dit is het ambtelijk vooroverleg voor het BOW. Het MT Wadden stelt de stukken vast voor agendering richting het BOW. Daarnaast is het MT Wadden signalerend en agenderend bij knelpunten rond de uitvoering van het Uitvoeringsprogramma, bijvoorbeeld rond de inhoud, capaciteit dan wel middelen.

De coördinatie van het Uitvoeringsprogramma verloopt via een klein programmabureau. De directeur-secretaris is conform het Uitvoeringsprogramma onderdeel van het Programmabureau. De strategisch adviseur onderhoudt met de programmacoördinator van het Rijk het contact met de verschillende trekkers van de UP’s en transities. Zij is ook (inhoudelijk) lid van diverse werkgroepen van de diverse UP’s en transities.

De adjunct-secretaris verzorgt de verslagen van de vergaderingen van het Omgevingsberaad. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor de organisatie van de Toogdag en de (meerdaagse) werkbezoeken. De financiële planning en verantwoording alsmede de afhandeling van de bijdragen van het Rijk is eveneens in zijn handen. Het secretariaat verzorgt de afspraken, de facturering en de facilitaire zaken rondom alle bijeenkomsten in het Huis voor de Wadden. Vanaf 2026 behoort ook het verzorgen van de communicatie tot deze taken.

2026 wordt opnieuw een zeer druk jaar met een meerdaags bezoek aan de Trilaterale Regeringsconferentie in Esbjerg. Dit vraagt organisatorisch en inhoudelijk extra inzet. Ook staat in januari een ontbijtbijeenkomst met Tweede Kamerleden gepland, in aanloop naar het Waddendebat. 2026 kent niet 2 maar 3 BOW-vergaderingen die moeten worden voorbereid. Het formuleren van adviezen over de uitkomsten van het Advies De Graeff, de Evaluatie en het opstellen van het nieuwe Uitvoeringsprogramma zal veel tijd vragen van zowel het bureau, de leden en de voorzitter.

De optelsom van bijeenkomsten en activiteiten vraagt gezien de compacte samenstelling en beschikbare capaciteit van het bureau, flexibiliteit van de medewerkers. De directeur-secretaris bewaakt met de voorzitter de begrenzing van activiteiten voor het bureau en de deelnemers.

Hoofdstuk 3.

Samenstelling Omgevingsberaad en vergaderdata 2026

3.1 Samenstelling Omgevingsberaad Waddengebied

Het Omgevingsberaad heeft een vaste samenstelling, bestaande uit de voorzitter, een directeur-secretaris, 7 leden en 8 vertegenwoordigers van overheden.

1. een onafhankelijk voorzitter;
2. twee leden namens de natuur- en milieuorganisaties;
3. één lid namens de zeehavens;
4. één lid namens de visserij;
5. één lid namens de landbouw;
6. één lid namens recreatie en toerisme;
7. één lid namens de wetenschap;
8. één vertegenwoordiger namens het Ministerie van IenW;
9. één vertegenwoordiger namens het Ministerie van LNV;
10. één vertegenwoordiger namens het Ministerie van KGG;
11. één vertegenwoordiger namens de Stuurgroep Waddenprovincies;
12. één vertegenwoordiger namens het Samenwerkingsverband De Waddeneilanden;
13. één vertegenwoordiger namens Vereniging van Waddenzeegemeenten;
14. één vertegenwoordiger namens de betrokken waterschappen;
15. één vertegenwoordiger namens de Beheerautoriteit Waddenzee;
16. een directeur-secretaris met ondersteuning (strategisch adviseur, adjunct-secretaris en secretariële ondersteuning).

Vanwege de impact van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie op het Waddengebied is sinds 2024 een vertegenwoordiger namens het ministerie van Defensie agendalid van het Omgevingsberaad. Gezien het vervolg

van dit Programma en de Wet op de Defensiegereedheid spreken wij de verwachting uit dat Defensie in 2026 agendalid blijft.

Het overzicht van leden- en vertegenwoordigers per 1-1-2026 is als **bijlage 1** bijgevoegd.

3.2 Vergaderingen Omgevingsberaad in 2025

In 2026 staan vijf vergaderingen van het OBW gepland en een meerdaags werkbezoek aan Esbjerg. Zie tabel 1.

3.3 Jaaragenda bijeenkomsten Omgevingsberaad

De vergaderingen van het Omgevingsberaad vinden plaats in een cyclus met het BOW, het MT Wadden en de vergaderingen van het VOO. Daarnaast zijn er drie Themabijeenkomsten, de jaarlijkse Toogdag (waaronder een ontmoeting tussen OBW-leden en het BOW) en het Waddendiner. Tevens vindt dit jaar de Trilaterale Regeringsconferentie plaats in Esbjerg. Het Omgevingsberaad benut deze conferentie voor het jaarlijkse meerdaagse werkbezoek. De leden en vertegenwoordigers hebben uitgesproken deze conferentie te willen bezoeken en benutten.

Het programma van 2026 geeft opnieuw een levendige interactie tussen overheid en omgeving, tussen actualiteit en de lange termijn doelen. Het brengt ook een belasting met zich mee, zeker omdat de rapporten van Advies De Graeff en de Evaluatie begin januari gereed zijn. Verder lopen er transities, komen de projecten en processen uit de Agenda en het Uitvoeringsprogramma 2026 op stoom (**zie bijlage 5**) en moet er een nieuw UP voor de komende periode worden opgesteld, naast allerlei autonome processen. Voor een OBW- en VOO-deelnemer zijn er in 2026 circa 15 bijeenkomsten en een meerdaags werkbezoek.

Datum	Vergadering	Tijd	Locatie
Donderdag 22 januari	1e OBW vergadering	10.00 - 13.00 uur	Den Haag
Donderdag 5 maart	2e OBW vergadering (voor BOW-extra)	11.00 - 15.00 uur	HvdW
Donderdag 21 mei	3e OBW vergadering (voor BOW 15 juni)	10.00 - 13.00 uur	HvdW
Donderdag 24 september	4e OBW vergadering	10.00 - 13.00 uur	Digitaal
Maandag 9 november	5e OBW vergadering (voor BOW december)	13.00 - 21.00 uur	Op locatie
		15.00 - 20.00 uur	
Trilaterale Regeringsconferentie	27 mei tot en met 29 mei (vertrek dinsdag 26 mei)		Esbjerg

Tabel 1: Vergaderingen Omgevingsberaad in 2026

Samenvattend vinden in 2026 onderstaande bijeenkomsten plaats:

- 5 OBW-vergaderingen, waarvan 3 ter voorbereiding op een BOW
 - 5 voorbereidende vergaderingen van het VOO
 - 3 Themabijeenkomsten
 - Deelname aan de Toogdag met o.a. een ontmoeting met leden van het BOW
- Deelname aan het Waddendiner
 - 3 BOW vergaderingen op 26 maart, 15 juni en 2 december
 - Deelname aan de 4-jaarlijkse Trilaterale Regeringsconferentie op 27 tot en met 29 mei
 - Retraitemoment, nog nader in te plannen - mede ter voorbereiding van het jaarplan 2027

Agenda 2026 Bijeenkomsten voor en met OBW

Datum	Wie/wat	Onderwerp	Opmerkingen
Donderdag 8 januari	VOO	1e vergadering	Digitaal
Donderdag 22 januari	OBW-leden	Ontbijt 2e kamerleden	Den Haag
Donderdag 22 januari	OBW	1e OBW vergadering	Den Haag
Donderdag 22 januari	OBW/VOO	1e Themabijeenkomst	Den Haag
Dinsdag 10 februari	OBW	Waddendiner	Den Haag
Donderdag 12 februari	Allen	Waddendebat	Den Haag
Dinsdag 17 februari	VOO	2e VOO vergadering	Digitaal
Donderdag 5 maart	OBW	2e OBW vergadering	HvdW
Woensdag 6 mei	VOO	3e VOO vergadering	Digitaal
Donderdag 21 mei	OBW	3e OBW vergadering	HvdW
Donderdag 21 mei	OBW/VOO	2e Themabijeenkomst	HvdW
Woensdag 27 mei - vrijdag 29 mei	OBW	Trilaterale Regerinsconferentie Esbjerg	Esbjerg
Maandag 15 juni	Toogdag	Toogdag	Noord-Holland
Maandag 15 juni	Toogdag	Ontmoeting met BOW Toogdag	Noord-Holland
Donderdag 10 september	VOO	4e VOO vergadering + werkbezoek	Op locatie
Donderdag 24 september	OBW	4e OBW vergadering	Digitaal
Dinsdag 27 oktober	VOO	5e VOO vergadering	Digitaal
Maandag 9 november	OBW/VOO	3e Themabijeenkomst	Op locatie
Maandag 9 november	OBW	5e OBW vergadering	Inclusief avond

Tabel 2: Agenda Bijeenkomsten 2026

Hoofdstuk 4. Inzet en ambitie in 2026

4.1 Prioritaire onderwerpen

Er speelt veel in Waddengebied. Het aantal (groeierende) onderwerpen zorgt bij de leden voor een hoge werkdruk. De stapeling zorgt voor verlies van overzicht en het gevoel is dat hetzelfde gesprek op vele plekken wordt gevoerd, zonder dat (interdepartementale) keuzes worden gemaakt. In **bijlage 5** is een schema met tijdslijnen van een deel van die processen opgenomen. Dit overzicht is niet uitputtend. Boven op de programma's en transities uit de Agenda en het Uitvoeringsprogramma 2026 zijn onderwerpen op de agenda gekomen, zoals PAWOZ, Defensie, PAGW, Deltaprogramma Wadden, Herziening Programma Noordzee en Locatieonderzoek Kerncentrale Eemshaven. Belangrijke trajecten zoals Beleidskader Natuur Waddenzee, Transitie Visserij en MIRT Ameland duren langer dan voorzien en spelen in 2026 en daarna door. Dit vraagt van het Omgevingsberaad (meer) prioritering. Dat betekent dat we selecteren op welke BOW-agendapunten we adviseren.

De leden hebben in onderlinge afstemming op 4 december 2025 besproken welke thema's en onderwerpen zij prioritair vinden voor collectieve bespreking. Een deel van de inhoud wordt mede bepaald door de agenda van het BOW. Om het BOW van relevante adviezen te voorzien,

worden de vergaderingen van het Omgevingsberaad in mei en november, voorafgaand aan BOW-vergaderingen, voor deze overvolle agenda's gereserveerd. Het OBW-overleg in maart staat in het teken van het extra ingeplande BOW op 26 maart over de Evaluatie en het Advies De Graeff. Dan staat dan ook het Beleidskader Natuur Waddenzee op de agenda. In de resterende OBW-vergaderingen van januari en september, wordt de tijd besteed aan verdieping op de gekozen prioritaire thema's.

De meest recente Voorraadagenda van het BOW (**bijlage 4**) voorziet in de ogen van de leden niet geheel in de strategische onderwerpen die zij van belang achten voor het Waddengebied. De herijking van het Deltaprogramma, de Herziening van het Programma Noordzee, aandacht voor Werelderfgoedwaardig beheer (en herstel) en Defensie ontbreken.

De sector Recreatie en Toerisme heeft in 2025 een Manifest Toerisme & Recreatie in het Waddengebied opgesteld. De sector legt zelf de verbinding met organisaties en overheden voor de uitvoering. Dit manifest blijft op onze agenda in 2026, evenals bij de uitwerking van het advies De Graeff en het Uitvoeringsprogramma.

In 2026 zal het Omgevingsberaad voor de advisering (en agendering) de focus richten op

1. Uitwerking van het Advies De Graeff en de Evaluatie en de totstandkoming van het nieuwe Uitvoeringsprogramma. Dit betekent ook inzet op voldoende, meerjarige financiering van de opgaven. De sectoren werken met de Waddenacademie aan sociaaleconomische lange termijn scenario's.
2. Water en Klimaat: dit krijgt vorm via de (transities) Routekaart Kust en Klimaat, de vervolkeuzes PAGW, de herijking van het Deltaprogramma
3. Herstel en versterking van de natuur: dit loopt via Beleidskader Natuur Waddenzee, het Natuurherstelplan, herziening N2000 beheerplannen en PAGW. Wij hebben hierover geadviseerd in ons Advies over het Rapport De Europees- en internationaalrechtelijke status van de Waddenzee. Daarbij vragen we aandacht voor voldoende middelen voor herstel en investering in de transities.
4. Energietransitie en mijnbouw: waaronder het vervolg van de aanlanding (VAWOZ), locatieonderzoek Kerncentrale en de Herziening Programma Noordzee.
5. Impactvolle keuzes die gemaakt wordt in het MIRT Verkenning Ameland en baggeren.
6. Transitie Visserij uit het Uitvoeringsprogramma: in 2026 komt de Toekomstvisie Garnalenvisserij.

Advisering doet het Omgevingsberaad niet alleen in de vorm van adviesbrieven. Veel trajecten kennen lange tijdslijnen en een zorgvuldige (wettelijke) procedure. Deze tijdslijnen vindt u in **bijlage 5**. Het Omgevingsberaad streeft ernaar om aan het begin van een traject te adviseren over betrokkenheid van de stakeholders en omgeving, participatie en communicatie. Dit vloeit voor uit onze filosofie dat succesvol beleid vooral tot stand komt in gezamenlijke en vroegtijdige participatie van overheid, wetenschap en maatschappelijke organisaties.

In mei wordt in Esbjerg de Trilaterale Regeringsverklaring ondertekend, waarna Nederland vier jaar het voorzitterschap verkrijgt. Wij zetten onder andere in op versterking van stakeholderparticipatie en trilaterale aandacht voor grote opgaven voor defensie en de energietransitie. We stimuleren dat het Jongerenberaad een stevige plek krijgt op de agenda. Het Omgevingsberaad organiseert in samenwerking met het ministerie van LNVN een aantal side events tijdens de conferentie.

Het Omgevingsberaad bespreekt ook jaarlijks de voortgang van het Uitvoeringsprogramma en tweejaarlijks de realisatie van de doelen om te kijken waar bijsturing nodig is. In de tweede helft van 2026 zal mede op basis van het Advies De Graeff en de Evaluatie een nieuw Uitvoeringsprogramma moeten worden opgesteld waarmee doelen van de Agenda weer verder binnen bereik moeten komen. De in het Omgevingsberaad vertegenwoordigde organisaties willen daarbij betrokken zijn.

Naar verwachting komt er in het voorjaar 2026 een nieuw kabinet en daarmee ook nieuwe bewindspersonen vanuit de vier departementen in het BOW. Een belangrijke vraag is wat in het nieuwe regeerprogramma opgenomen wordt aan prioriteiten, beleid en financiële middelen die het Waddengebied raken. Idealiter krijgen de uitkomsten van het Advies De Graeff en de Evaluatie een haakje in het regeerakkoord. Het Omgevingsberaad zal zich ervoor inspannen om deze inzet vanuit het Rijk in de komende regeerperiode steviger te verankeren. Voor het realiseren van de hoofddoelstellingen van de Agenda is gedreven betrokkenheid en inzet vanuit Rijk en regio cruciaal. Wij hechten om die reden zeer aan de aanwezigheid van de bewindspersonen van het Rijk in het BOW.

4.2 Toogdag 2026

Ook in 2026 zal er, in samenwerking met het Waddenfonds, een Toogdag voor het Waddengebied georganiseerd worden. Deze staat gepland op 15 juni 2026. Tijdens de Toogdag vindt ook traditiegetrouw de vergadering van het BOW plaats. Voor het Omgevingsberaad is de ontmoeting en het gesprek met de bestuurders van het BOW een belangrijk onderdeel van deze dag.

Het thema van deze editie wordt begin 2026 bepaald in samenspraak met het Waddenfonds en de leden. We willen op de Toogdag dit jaar ook de ruimte benutten om met de aanwezige ministers te spreken over de actualiteit zoals de besluitvorming naar aanleiding van het Advies De Graeff, de Evaluatie en (mogelijk) een nieuw regeerakkoord: wat zal dit in de toekomst voor het Waddengebied gaan betekenen. Het Jongerenberaad zal in elk geval in deze editie een belangrijke rol spelen in het programma. Dit jaar is het evenement in de provincie Noord-Holland, in Den Helder.

4.3 Internationale samenwerking

In 2026 vindt de 4-jaarlijkse Trilaterale Regeringsconferentie plaats. In de Wadden Sea Board is, sinds het opheffen van het Wadden Sea Forum in 2024, nog geen besluit genomen over stakeholderparticipatie op trilateraal niveau. Voor het Omgevingsberaad is dit een belangrijk onderwerp. Daarom zullen we voorafgaand en tijdens de trilaterale conferentie aandacht vragen voor verankering van stakeholdersparticipatie in onze gesprekken met het ministerie van LVVN en het CWSS.

Begin januari geeft het Omgevingsberaad een advies over de inhoud van de regeringsverklaring en het uitvoeringsplan dat erbij hoort. Wij stimuleren het ministerie van LVVN om het Jongerenberaad een plek in de delegatie en het programma te geven. Tijdens het meerdaagse evenement benutten we de geboden mogelijkheid om enkele side events te organiseren of ondersteunen.

In de aanloop naar de Trilaterale Regeringsconferentie verkent het Omgevingsberaad de verschillende varianten van stakeholderbetrokkenheid in de trilaterale samenwerking en weegt de inspanningen en te verwachten resultaten daarvan tegen elkaar af. Wij verkennen mogelijkheden langs 3 sporen: adviserend richting de Nederlandse delegatie, betrokkenheid bij de Wadden Sea Board-vergaderingen en meer inzet vanuit het CWSS op trilaterale uitwisseling en samenwerking tussen stakeholders in (kennis)programma's en initiatieven. Dit laatste kan naar ons idee ook een plek krijgen in het nieuwe Uitvoeringsprogramma.

Het werkbezoek van het Omgevingsberaad aan de EU in februari 2025 heeft ons geleerd dat veel beleid en wetgeving in Brussel wordt vastgesteld dat van groot belang is op het internationale Waddengebied en het bereiken van de doelen in de Agenda. We hebben ook geconstateerd dat er in Brussel weinig focus is op het Waddengebied als regio. In 2026 willen we de opgedane kennis en relaties meer (laten) betrekken bij de prioritaire knelpunten en het opstellen van de Uitvoeringsagenda.

4.4 Jongerenberaad Waddengebied

Het Omgevingsberaad heeft in 2023 het initiatief genomen voor het instellen van een Jongerenberaad, op verzoek van DG Slangen van het ministerie van LVVN. Tijdens de Toogdag 2025 in juni is het Jongerenberaad aan het brede publiek gepresenteerd. Daarna zijn ze aan het werk gegaan met hun missie, kaart en programma. Het Jongerenberaad agendaert en adviseert gevraagd en ongevraagd alle organisaties in de Waddengovernance. Dus niet alleen aan het Omgevingsberaad maar partijen in de volle breedte in het Waddengebied. Veel partijen weten de jongeren inmiddels te vinden en we verwachten dat ze uitgenodigd worden voor het Waddendiner en diverse congressen van de leden, Waddenacademie, Waddenfonds en overheden.

Het Jongerenberaad "is niet van" het Omgevingsberaad. Het Omgevingsberaad is de pilot samen met het Waddenfonds en de Waddenacademie voor een periode van twee jaar aangegaan tot halverwege 2027. De organisatie en begeleiding ligt bij het Innovatie Pact Fryslân. Medio 2026 moet worden nagedacht over meerjarige financiering en organisatie. Dit zal wat ons betreft een plek krijgen bij de opvolging van het Advies De Graeff over de Waddengovernance.

Wij verwachten veel van hun inzet en betrokkenheid. In elke vergadering van het Omgevingsberaad krijgen zij een plek aan tafel en worden ze uitgenodigd om ons te adviseren. De aansluiting bij het Omgevingsberaad geeft de leden van het Jongerenberaad een inhoudelijke impuls om ook het BOW te adviseren. Tijdens de Toogdag 2026 krijgen zij een plek bij de programmering en de dag zelf. Het Omgevingsberaad zet bij met ministerie van LVVN in op een stevige vertegenwoordiging van het Jongerenberaad in Esbjerg. De stem van deze generatie kan hier trilateraal gebundeld worden en een signaal meegeven aan de nieuwe periode van vier jaar onder het voorzitterschap van Nederland.

Hoofdstuk 5. Begroting Omgevingsberaad Waddengebied 2026

5.1 Werkwijze begroting en jaarplan

In 2020 is het Omgevingsberaad ingesteld als adviesorgaan binnen de Waddengovernance. Het werk van het Omgevingsberaad wordt gefinancierd door de overheden in het Waddengebied (Rijk, gemeenten, waterschappen en provincies) met een vaste verdeling. Deze is opgenomen in de begroting hieronder.

Het jaarplan wordt in het najaar door het bureau opgesteld. Sinds 2024 is de goedkeuring van het jaarplan belegd bij het MT Wadden. Het bureau legt het concept-jaarplan in november voor aan hert MT Wadden voor een principebesluit, met name over de financiële kaders en het programma op hoofdlijnen. In november en december wordt het concept-jaarplan besproken in het Omgevingsberaad. De leden bespreken de inhoudelijke focus, de kennisagenda en de mate van activiteiten en werkdruk. Met die aanpassingen wordt het jaarplan schriftelijk, ter finale goedkeuring voorgelegd aan het MT Wadden en vastgesteld. Na vaststelling wordt het ter informatie verstuurd naar het BOW.

Elk jaar wordt de Jaarrekening met een verslag van de werkzaamheden opgesteld en ter goedkeuring aangeboden aan het BOW. Op basis daarvan vindt de afrekening plaats. De provincie Fryslân faciliteert het Omgevingsberaad op het terrein van personeel, ICT, reismogelijkheden, huisvesting en inrichting, communicatie, juridische zaken, financiën en eisen ten aanzien van overheidshandelen. Daartoe is een DVO met de provincie Fryslân afgesloten.

5.2 Kostenstructuur Omgevingsberaad

Het grootste deel van de kosten van het Omgevingsberaad Waddengebied zijn vaste kostenposten:

1.

Salarissen en personeelskosten
2.

Huisvesting, ICT, digital en administratieve dienstverlening door de provincie Fryslân
3.

De Toogdag

Activiteiten	2025	2026	Verschil
1. Salarissen en personeel	270.000	283.500	13.500 (5%)
2. Huisvesting, administratie en ICT	36.000	36.200	200 (0,56%)
3. Toogdag Waddengebied	29.000	30.000	1.000 (3,45%)
4. Advies, communicatie en vergaderingen	51.800	53.750	1.950 (3,76%)
5. BTW	20.400	20.954	554 (2,72%)
Totaal	407.200	424.404	17.204 (4,22%)

Tabel 3: Kostenstructuur

De jaarlijkse inhoudelijke, budgettaire keuzes beperken zich dan ook hoofdzakelijk tot het budget dat beschikbaar is voor de activiteiten en initiatieven onder 4. De hoogte van deze kosten werkt ook door in de BTW onder 5.

Dit jaarplan bevat voor 2026 nagenoeg dezelfde omvang van activiteiten en initiatieven en daarmee vergelijkbare kosten voor onderdeel 4.

Advies, communicatie en vergderingen	
Vergaderkosten	6.000
(Meerdaagse) werkbezoek	15.000
Actviteiten conferentie Esbjerg	5.000
Activiteiten met en door sectoren	4.500
Communicatie	7.500
Jongerenraad	12.000
Advies en opdrachten	3.000
Onvoorzien	750
Totaal	53.750

Tabel 4: Kosten advies, communicatie en vergaderingen

In 2026 is er veel inzet op de trilaterale samenwerking en de 4-jaarlijkse conferentie in Esbjerg als een belangrijk moment in de trilaterale samenwerking. Het Omgevingsberaad wil met zo veel mogelijk deelnemers aanwezig zijn bij deze bijeenkomst en investeren in side events met diverse stakeholders van Duitsland en Denemarken. Bij het vaststellen van het Jaarplan 2025 is besloten tot het instellen van een Jongerenberaad voor (minimaal) de duur van 2 jaar. Deze geraamde kosten ad 2 x € 12.000 komen ten laste van de opgebouwde reserve en gaan niet ten koste van de programmering van het Omgevingsberaad zelf.

In 2026 is de BTW begroot op € 20.954. De BTW wordt volgens dezelfde verdeelsleutel na afloop van elk kalenderjaar met de overheden verrekend. De provincies en gemeenten kunnen de BTW compenseren waardoor de bijdrage per saldo circa 5% afneemt.

5.3 Kosten en indexatie

Initieel (in 2019) was de begroting € 271.075. In 2022 is de begroting van het Omgevingsberaad structureel verhoogd. Dit vindt haar grondslag in de door het BOW vastgestelde notitie ‘Aanpak versterking Omgevingsberaad die is opgesteld naar aanleiding van de beknopte

evaluatie in 2021. Bij het maken van de bovenstaande financiële afspraken is in 2020 vastgelegd dat er een jaarlijkse indexatie plaatsvindt, in lijn met de stijging van salariskosten en stijging van de overige kosten voor goederen en diensten. Met ingang van de begroting 2022 is ingestemd met naast de jaarlijkse indexatie van de bijdragen van de overheden, als met een uitbreiding van de capaciteit en het jaarlijkse budget voor de Toogdag.

De indexatie is voor 2026 door de Provincie Fryslân gesteld op 5,00 % voor salarissen (betreft 2/3 van de begroting) respectievelijk 2,70% voor overige kosten (betreft 1/3 van de begroting). Voor 2026 betekent dit een gemiddelde stijging van de bijdragen van 4,22%.

Indexering kostensoort specifiek		Bedragen 2026 (aandeel totaal)			Relatieve doorberekening
stijging loonkosten Fryslân	5,00%	283.500	salaris-kosten t.o.v. totaal	0,66	3,30%
stijging overige kosten incl. BTW	2,70%	140.901	overige kosten t.o.v. totaal	0,34	0,92%
Gemiddelde indexering	4,22%	424.401	totaal	1,00	4,22%

Tabel 5: Kosten en indexatie

5.4 Kosten en overheidsbijdragen in 2026

De totale overheidsbijdrage in 2025 bedroeg € 395.577. Zoals hierboven uiteengezet, zijn de kosten gestegen ten opzichte van 2025 door de stijging van de salarissen met 5% en een stijging van de overige kosten van 2,7%. Dit betekent per saldo een stijging van € 17.204, resulterend in een totaal van € 412.417.

De kosten horende bij de voorgestelde activiteiten in het jaarplan 2026 bedragen € 412.417. Dit bedrag ligt hoger dan de totale gevraagde overheidsbijdrage. Het verschil ad € 11.988 – voor het Jongerenberaad - wordt in deze begroting gedekt uit de ontstane reserve. Een toelichting vindt u hieronder.

5.5 Reserve benutten

Bij het vaststellen van het Jaarplan 2025 is gekozen voor een pilot van twee jaar voor een Jongerenberaad Waddengebied. Dit was mogelijk door dit gedurende die twee jaar mede te financieren uit de ontstane reserves. In de afgelopen vijf jaren zijn door onder andere Covid-maatregelen en de lange duur van de vacatureprocedure voor een directeur-secretaris, een aantal activiteiten niet opgepakt of (volledig) uitgevoerd. Bovendien worden de uitgaven door het bureau goed gemonitord en wordt toegezien op programmering binnen de budgettaire afspraken. Hierdoor is een reserve ontstaan, zoals ook verantwoord in het Jaarverslag 2024. Voor 2025 verwachten wij dat dekking uit de reserve niet voor het gehele bedrag nodig is. Daardoor is het bedrag in de reserve ultimo 2025 nu geraamd op circa € 38.000. In 2025 zijn de kosten ad € 12.000 voor het Jongerenberaad opnieuw begroot ten laste van de reserve.

Voor een veilige ondergrens van de reserve in geval van onverhoopte tegenvallers (bijvoorbeeld energiekosten of vervanging bij ziekte) c.q. onvoorziene activiteiten door het OBW gedurende het begrotingsjaar, is 20% van het variabele werkbudget ad € 140.000 in ogenschouw genomen. Met deze hierboven dekking voor het Jongerenberaad ad € 11.988 is de raming van de reserve ultimo 2026 € 26.012. Dit is een aanvaardbare marge.

Negatief saldo begroting 2026	Tbv Pilot Jongerenberaad	- 11.988
Reserve ultimo 2025	Obv prognose nov 2025	38.000
	Dekking kosten Jongerenberaad	- 11.988
Reserve ultimo 2026	Obv deze begroting 2026	26.012
Gewenste ondergrens reserves	20% jaarlijks werkbudget (140k)	28.000

Tabel 6: Gewenste ondergrens reserve

5.6 Verdeelsleutel en bijdragen voor 2026

De kosten (inclusief indexatie) zijn volgens de afgesproken verdeelsleutel verdeeld over de Rijk, Provincies, Gemeenten en Waterschappen. Voor 2026 ziet op basis van die verdeelsleutel de kostentoedeling er als volgt uit:

Opbrengsten		2025	2026	Verschil
Berekening grondslag	Overheden			
0,34	Rijk	134.496	140.222	5.678
0,38	Provincies	150.319	156.718	6.346
0,19	Gemeenten	75.168	78.359	3.173
0,09	Waterschappen	35.615	37.117	1.503
Totaal inkomsten		395.577	412.417	16.699

Tabel 7: Verdeelsleutel en bijdragen voor 2026

De provincies en gemeenten kunnen de BTW compenseren waardoor voor hen de bijdrage per saldo circa 5% afneemt.

5.7 Toelichting op diverse onderdelen

Ad 1 Salarissen en vergoedingen € 283.000.

De formatie van het Omgevingsberaad is gebaseerd op notitie ‘aanpak versterking Omgevingsberaad Waddengebied’ zoals bij de begroting 2022 is ingegaan. Het bureau heeft 4 medewerkers, in totaal 2,39 fte. Daarvan is 2,12 fte in deze begroting opgenomen. De provincie Fryslân bekostigt 1/4 deel van de inzet van de directeur-secretaris. Er zijn geen kosten opgenomen voor de voorzitter. Het voorzitterschap van het Omgevingsberaad valt onder het werk van de heer Brok dat hij vanuit zijn rol als Rijksheer op zich heeft genomen.

Ad 2 Huisvesting, administratie en ICT € 36.200

De kosten voor huisvesting zijn geïndexeerd opgenomen ten opzichte van 2025. Het Omgevingsberaad betaalt de kosten voor huisvesting aan het Waddenfonds. Tussen alle gebruikers van het Huis voor de Wadden is een verdeelsleutel afgesproken. In 2024 is het Huis voor de Wadden verduurzaamd. De huur is verhoogd, de energielasten dalen. Hoe dat per saldo uitpakt is begin december 2025 nog niet definitief duidelijk. De energielasten zorgen daarmee voor enige onzekerheid in de begroting: deze zullen op basis van nacalculatie worden berekend. Door het nieuwe systeem en de variabel energieprijzen kan dit afwijken van de geraamde

kosten. De provincie Fryslân verzorgt de administratieve dienstverlening voor het Omgevingsberaad. Hiervoor is een bedrag van € 3.000 opgenomen in de begroting.

Ad 3 Toogdag Waddengebied € 30.000

Jaarlijks wordt een Toogdag voor alle in het Waddengebied betrokken organisaties en overheden georganiseerd. De Toogdag is een jaarlijkse activiteit die het Omgevingsberaad organiseert (en financiert) samen met het Waddenfonds. Het begrote bedrag is in lijn met de kosten van afgelopen jaren. Op deze dag vindt ook het BOW plaats. Op die manier kunnen de leden van het BOW en het Omgevingsberaad elkaar spreken en ontmoeten.

Ad 4 Advies, communicatie- en vergaderkosten € 53.750

Dit zijn de kosten die voortvloeien uit de activiteiten, bijeenkomsten en initiatieven. Uit deze post worden vergaderkosten en de kosten voor werkbezoeken en themabijeenkomsten betaald (waaronder zaalhuur, catering, organisatie). Het Omgevingsberaad kent gedurende een kalenderjaar 15 - 20 bijeenkomsten voor 20 - 50 personen, waaronder leden en overheden van zowel het Omgevingsberaad als het VOO. De themabijeenkomsten worden ook bezocht door collega’s en medewerkers van de deelnemende partijen. Enkele zijn ad hoc en online.

We steken in 2026 extra tijd in internationale samenwerking, zowel in trilateraal als in europees verband. In 2026 brengen we een meerdaags bezoek aan de Trilaterale Regeringsconferentie in Esbjerg. De geraamde kosten hiervoor zijn voor reizen, overnachtingen, zaalhuur en verblijfskosten. Wij koersen ook op ontmoetingen en side events met Duitse en Deense evenknieën van onze sectoren. Hiervoor is € 5.000 gereserveerd. We willen ook het Jongerenberaad een podium geven en zetten hierop in met het ministerie van LVVN.

In 2025 zijn we gestart met de pilot Jongerenberaad. De totale kosten die het Omgevingsberaad daarvan draagt zijn in 2025 geraamd op € 24.000 excl BTW. Wij begroten in dit jaarplan opnieuw een bedrag van € 12.000.

Tot slot zetten we verder in op de gevraagde verbetering van onze communicatie-uitingen voor achterban en (transparante) publiekscommunicatie. Er is een bedrag opgenomen voor de jaarlijkse kosten van de communicatie, waaronder een vernieuwde website, materiaal en advies. Met de posten Advies en opdrachten en Onvoorzien houden we ruimte voor actuele adviesvragen en of onverhoopte overschrijdingen.

Ad 5 BTW € 20.954

De kosten die vallen onder de posten ‘Huisvesting, administratie en ICT’, ‘Toogdag voor het Waddengebied’, ‘Advies- en vergaderkosten’ en ‘Onvoorzien’ zijn BTW-plichtig. De begrote BTW is een inschatting op basis van gemiddeld 15 % (ervaringscijfer) over de posten 2, 3 en 4 waarover BTW moet worden betaald te weten € 20.954 voor 2026.

Per 1 januari 2003 is het BTW-compensatiefonds ingevoerd bij gemeenten en provincies. Ook voor het Omgevingsberaad kan de BTW die is betaald worden gecompenseerd. De administratie van de provincie Fryslân betaalt deze rekeningen wel inclusief BTW, maar boekt ze exclusief BTW af. Aan het einde van het boekjaar wordt bekeken hoeveel BTW is betaald. Dit totaalbedrag wordt volgens de verdeelsleutel aan de overheden doorbelast. In de begroting van het Omgevingsberaad wordt rekening gehouden met deze belasting van BTW aan de partners van het Omgevingsberaad.

5.8 Totale begroting 2026

Activiteiten		2026
Uitgaven		
1. Salarissen en personeel		
	Directeur-secretaris (0,67)	
	Strategisch adviseur (0,67)	
	Adjunct-secretaris (0,45)	
	Secretaresse (0,33)	
	Reis- en verblijfkosten	
	2,1 FTE	283.500
2. Huisvesting, administratie en ICT		
	Vaste huurlasten	20.000
	(Variabele) energielasten	5.700
	Training/opleiding	2.500
	Ibabs	5.000
	Administratieve dienstverlening	3.000
		36.200
3. Toogdag Waddengebied		
	Toogdag Waddengebied	30.000
		30.000
4. Advies, communicatie en vergaderingen		
	Vergaderkosten	6.000
	(Meerdaagse) werkbezoek	15.000
	Activiteiten conferentie Esbjerg	5.000
	Activiteiten met en door sectoren	4.500
	Communicatie	7.500
	Jongerenraad	12.000
	Advies en opdrachten	3.000
	Onvoorzien	750
		53.750
5. BTW		
	BTW	20.954
		20.954
Totaal		424.404

Activiteiten		2026
Opbrengsten		
Berekening grondslag	Overheden	
0,34	Rijk	140.222
0,38	Provincies	156.718
0,19	Gemeenten	78.359
0,09	Waterschappen	37.117
Totaal inkomsten		412.417
Saldo begroting (tekort)		- 11.988
		Ultimo 25
Reserves ultimo 2025	Stand (prognose nov 2025)	38.000
	Dekking kosten Jongerenberaad	- 11.988
Reserve ultimo 2026	Obv deze begroting 2026	26.012
Gewenste ondergrens reserves	20% jaarlijks werkbudget (140K)	28.000

Tabel 8: Totale begroting 2026

Bijlagen

Bijlage 1: Samenstelling Omgevingsberaad Waddengebied 2026

Naam		Organisatie
1	Dhr. A.A.M Brok	Voorzitter
2	Mevr. J. Bakker	Lid namens de natuur- en milieuorganisaties
3	Dhr. K. Schipperheijn	Lid namens de natuur- en milieuorganisaties
4	Dhr. A. Risseeuw	Lid namens de visserijsector
5	Mevr. H. van Wijk	Lid namens de waddenzeehaven
6	Mw. T. de Vries	Lid namens de landbouwsector
7	Dhr. M. Cnossen	Lid namens toerisme en recreatie
8	Mw. K. Philippart	Lid namens de wetenschap
9	Dhr. P van Velzen	Vertegenwoordiger namens het Ministerie van LNVN
10	Mw. L. van Duin	Vertegenwoordiger namens het Ministerie van I&W
11	Dhr. A. Beenen	Vertegenwoordiger namens het Ministerie KGG
12	Dhr. A. Hoogerwerf	Vertegenwoordiger namens de drie Waddenprovincies
13	Dhr. M. Schrier	Vertegenwoordiger namens de vijf eilandgemeenten
14	Dhr. P. Schoute	Vertegenwoordiger namens de negen kustgemeenten
15	Dhr. F. Jorna	Vertegenwoordiger namens de vier waterschappen
16	Mw. A. Borst	Vertegenwoordiger namens de Beheerautoriteit Waddenzee
17	Dhr. E.J. de Jonge	Agendalid namens het Ministerie van Defensie

Bijlage 2: Vergaderschema Omgevingsberaad Waddengebied 2026

Datum	Vergadering	Tijd	Locatie
OBW			
Donderdag 22 januari	1e OBW regulier + themabijeenkomst	10.00 - 13.00 uur	Den Haag
Donderdag 5 maart	2e OBW voorbereidend BOW	11.00 - 15.00 uur	HvdW
Donderdag 21 mei	3e OBW voorbereidend BOW + themabijeenkomst	10.00 - 13.00 uur	HvdW
Donderdag 24 september	4e OBW regulier	10.00 - 13.00 uur	digitaal
Maandag 9 november	5e OBW voorbereidend BOW + themabijeenkomst	13.00 - 21.00 uur	op locatie
VOO			
Donderdag 8 januari	1e voorbereiding OBW 22 januari	09.30 - 12.30 uur	digitaal
Dinsdag 17 februari	2e voorbereiding OBW 5 maart	09.00 - 12.00 uur	digitaal
Woensdag 6 mei	3e voorbereiding OBW 21 mei	09.30 - 12.30 uur	digitaal
Donderdag 10 september	4e voorbereiding OBW 24 september incl werkbezoek	10.00 - 16.00 uur	locatie
Dinsdag 27 oktober	5e voorbereiding OBW 9 november	09.30 - 12.30 uur	digitaal
Themabijeenkomst			
Donderdag 22 januari	thema volgt	13.00 - 16.00 uur	Den Haag
Donderdag 21 mei	thema volgt	13.00 - 16.00 uur	HvdW
Maandag 9 november	thema volgt (tijd nader in te vullen)	13.00 - 18.00 uur	op locatie
Toogdag			
Maandag 15 juni 2026	inclusief BOW en gesprek OBW met BOW	09.30 - 17.00 uur	Den Helder
BOW			
Donderdag 26 maart	BOW	10.00 - 12.00 uur	Den Haag
Maandag 15 juni	BOW (tijd nader in te vullen)	10.00 - 16.00 uur	Den Helder
Woensdag 2 december	BOW	10.00 - 12.00 uur	Den Haag

Bijlage 3: Voorraadagenda Omgevingsberaad Waddengebied 2026

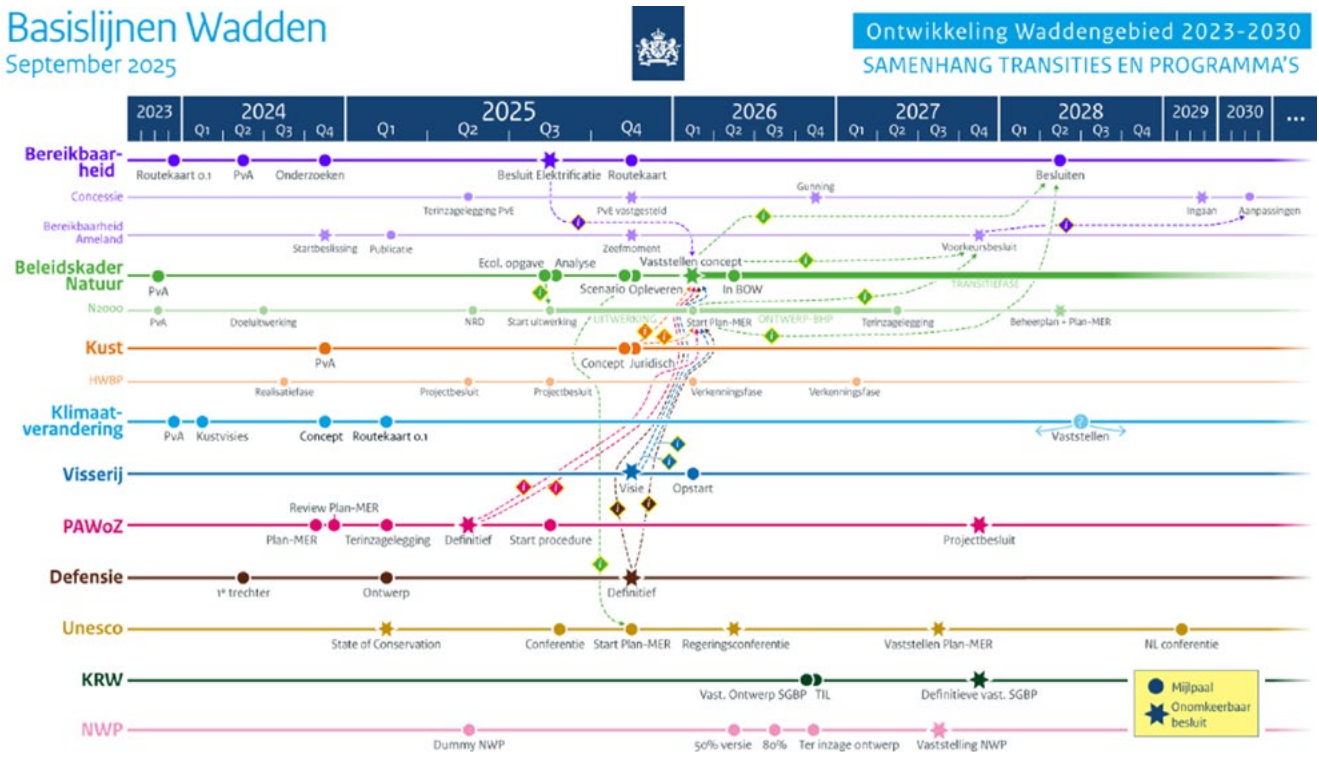
Jaaragenda Omgevingsberaad bijeenkomsten					
	Datum	Wie/wat	Onderwerp	Trekker	Opmerkingen
1.	08-jan	VOO	1e VOO vergadering	Bureau	Digitaal
			Vorbereiding OBW 22 januari 2026		
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
a	22-jan	OBW	Ontbijt leden OBW met Kamerleden	Bureau	Den Haag
			Onderwerpen	met leden	
1.	22-jan	OBW	1e OBW vergadering	Bureau	Den Haag
			Inleiding 1 van de leden	leden	
			Advies De Graeff		
			Advies Evaluatie		
			Aandacht Jongerenberaad		
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
1.	22-jan	OBW/VOO	Themabijeenkomst	Bureau	Den Haag
			Beleidskader / Natuurplan		
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
b	10-feb	OBW	Waddendiner	Provincies	Den Haag
c	12-feb	Allen	Waddendebat	TK	Den haag
2.	17-feb	VOO	2e VOO vergadering	Bureau	Digitaal
			Vorbereiding OBW mrt en extra BOW maart		
			Beleidskader Natuur Waddenzee		
2.	05-mrt	OBW	2e OBW vergadering	Bureau	Huis voor de Wadden
			Inleiding 1 van de leden	leden	
			Vorbereiding extra BOW		
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
			Esbjerg vorbereiding		
			Aandacht Jongerenberaad		
1.	26-mrt	BOW	Extra BOW	BOW-secr	
			Advies evaluatie Agenda en UP Waddengebied		
			Advies Jan Jaap de Graeff		
3.	06-mei	VOO	3e VOO vergadering	Bureau	
			Vorbereiding OBW = BOW vergadering		
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
3.	21-mei	OBW	3e OBW vergadering	Bureau	
			Inleiding 1 van de leden	leden	
			Advies De Graeff en Evaluatie		
			Esbjerg laatste afstemming		
			Vorbereiding gesprek OBW BOW		
			Vorbereiding BOW vergadering	MT	
			Beleidskader		
			Aandacht Jongerenberaad		
			Jaarverslag 2025		

2.	21-mei	OBW/VOO	Themabijeenkomst	Bureau	
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
d	26 mei - 29 mei	OBW	Trilaterale regeringsconferentie Esbjerg	LVVN	
			Declaratie		
			Jongerenberaad		
			Side Events		
e	15-jun	Toogdag	Thema	Bureau	Inbreng Jongerenraad
e	15-jun	OBW	Ontmoeting met BOW tijdens Toogdag	Bureau	
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
2.	15-jun	BOW	Tijdens de Toogdag	BOW-secr	
			Advies De Graeff en evaluatie Agenda		
			Beleidskader Natuur Waddenzee		
			Vaststellen jaarverslag OBW		
			Transitie Kust en Klimaat		
			Natuurherstelplan		
			UNESCO		
			Programma ecosysteem gericht baggeren		
4.	10-sep	VOO	4e VOO vergadering + werkbezoek	Bureau	
			Vorbereiding OBW		
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
4.	24-sep	OBW	4e OBW vergadering	Bureau	
			Inleiding 1 van de leden	leden	
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
			Aandacht Jongerenberaad		
5.	27-okt	VOO	5e VOO vergadering	Bureau	
			Vorbereiding OBW = BOW		
3.	09-nov	OBW/VOO	Themabijeenkomst	Bureau	
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
5.	09-nov	OBW	5e OBW vergadering	Bureau	
			Inleiding 1 van de leden	Leden	
			Vorbereiding BOW vergadering		
			Jaarplan 2027		
			Aandacht Jongerenberaad		
			Prioriteiten OBW		
			Prioriteiten OBW		
3.	02-dec	BOW	BOW in Den Haag	BOW-secr	
			Uitvoeringsprogramma 2027-2031		
			onderwerpen		
			onderwerpen		

Bijlage 4: Voorraadagenda Bestuurlijk Overleg Waddengebied 2026

Datum	Onderwerp	Trekker	Opmerkingen
26-mrt-26			
	Advies Evaluatie Agenda en UP Waddengebied	IenW/provincies/OBW	
	Advies Jan Jaap de Graeff	IenW/provincies/OBW	
15-jun-26			
	Advies De Graeff en evaluatie Agenda	IenW/provincies/OBW	
	Beleidskader Natuur Waddenzee	LVVN	
	Vaststellen jaarverslag OBW	OBW	
	Transitie Kust en Klimaat	Provincies en waterschappen	
	Natuurherstelplan	LVVN	
	UNESCO	LVVN	
	Programma ecosysteem gericht baggeren	RWS,WA, CWN, havenbedrijven	
02-dec-26			
	Uitvoeringsprogramma 2027-2031		

Bijlage 5: Tijdslijnen

OMGEVINGSBERAAD
Waddengebied